# КРИТЕРИЈУМИ ЗА ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ УЧЕНИКА У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

**Шеста београдска гимназија**

Критеријуми за оцењивање урађени су у складу са *Правилником о плану и програму наставе и учења за гимназију*, *Правилником о оцењивању ученика у средњем образовању и васпитању*, као и најновијим *Водичем за нове стандарде постигнућа ученика за општеобразовне предмете* (Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања).

## 1. ОПШТИ ОКВИР И КРИТЕРИЈУМИ ВРЕДНОВАЊА

Остварености циљева и прописаних стандарда постигнућа, достизање исхода и развијање општих и међупредметних компетенција процењује се на основу:

- **Овладаности појмовном структуром и терминологијом** (језичка правичност, теорија књижевности, стилистика);
- **Разумевања, примене и вредновања научених поступака и процедура** (анализа текста, критичко читање, граматичка аналитика);
- **Рада са подацима и информацијама** (издвајање кључних мисли, компаративна анализа извора);
- **Интерпретирања, закључивања и доношења одлука** (вредновање уметничких и неуметничких текстова, изношење аргумената);
- **Вештина комуникације и изражавања у различитим формама** (усмено излагање, писмени задаци, дигитална и језичка култура);

- **Извођења радних и истраживачких задатака** (пројекти, презентације, рад у групи).

# 2. ФОРМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ

## Критеријуми праћења ученика:

- Ангажовање на часу у току обраде нових наставних садржаја и уметничких дела;
- Активно учешће у дискусијама и анализи књижевних текстова;
- Ангажовање при групном/тимском раду;
- Израда самосталних/истраживачких радова, пројеката и њихова презентација;
- Иницијатива и доношење додатног материјала (критичка литература, занимљивости, ванлектирски текстови);
- Уредно, систематично и континуирано бележење садржаја у свеске/радне материјале;
- Благовремена и самостална израда домаћих задатака и радних листова;
- Учешће у ваннаставним активностима (литерарна, драмска, рецитаторска секција) и такмичењима;
- Вршњачка едукација и подршка члановима групе;
- Степен заинтересованости и одговорности према сопственом процесу учења.

## Вредновање формативног рада и извођење оцене:

Наведени критеријуми бележе се знацима **+** (позитивно ангажовање) и **−** (неактивност/неизвршавање обавеза) у педагошкој свесци / есДневнику.

На крају полугодишта рачуна се разлика (∆) броја знакова **+** и **−**, на основу чега се дефинише једна формативна оцена за унос у дневник према **Табели 1**:

**Табела 1: Извођење формативне оцене**

| Разлика (∆=број+минусброј−) | Оцена |
|---|---|
| **∆≥4** | **одличан (5)** |
| **∆=3** | **врло добар (4)** |
| **∆=2** | **добар (3)** |
| **∆=1** | **довољан (2)** |
| **∆≤0** | **недовољан (1)** |

**Напомена за посебне облике рада:**

- **Домаћи и прибор:** 3 ненаписана домаћа задатка или континуирани недостатак прибора вреднују се оценом недовољан (1).

- **Презентације:** Оцењују се оценом одличан (5) уколико садрже до 10 слајдова без преоптерећења текстом, показују одлично познавање теме, немају језичко-правописних грешака и наводе све коришћене изворе. Радови са мањим одступањима бележе се у педагошку свеску као позитиван ангажман.

- **Групни рад:** Оцена за рад у групи је јединствена за све чланове групе, а појединачно знање се проверава индивидуално.

# 3. СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ (ОПШТИ И ПРЕДМЕТНИ НИВОИ)

## Оцена: ОДЛИЧАН (5)

**Ученик:**

- Потпуно и аргументовано анализира комплексне књижевноуметничке и неуметничке текстове, препознајући поетичке, стилске и идејне одлике;
- Самостално примењује књижевнотеоријске појмове и норму српског стандардног језика у сложеним и неочекиваним ситуацијама;

- Изражава се стилски богато, богатом лексиком, синтаксички прецизно и са потпуним поштовањем правописне норме;

- Самостално формулише критичке ставове, упоређује текстове из различитих епоха и повезује их са стварним примерима из живота и других уметности/предмета;

- Пише темељно и организовано, логички развија мисли прогресивно према одговору на тему без таутологије;

- На усменим и писменим проверама знања показује успешност од 85% до 100%;

- Преузима улогу вође у групном раду, мотивише друге и уважава њихова мишљења.

## Оцена: ВРЛО ДОБАР (4)

**Ученик:**

- Логички организује и уз минималну помоћ наставника тумачи сложеније садржаје из језика и књижевности;

- Самостално препознаје језичке структуре и књижевне поступке, уз повремена мања одступања;

- Писани и усмени искази су јасни, композицијски сређени, уз правилну употребу стандардног језика и мања одступања у правопису/стилу;

- Развија и анализира тему у потпуности уз минимална потпитања наставника;

- Континуирано показује заинтересованост за рад и уважава препоруке за напредовање;

- На усменим и писменим проверама знања показује успешност од 70% до 84%.

## Оцена: ДОБАР (3)

**Ученик:**

- Разуме и углавном самостално објашњава основне појмове из граматике и историје књижевности, али често греши у сложенијој анализи;

- Теже открива узрочно-последичне везе и тешко долази до самосталних апстрактних закључака;

- Повезује грађу у писаним задацима, али је излагање понекад механичко, а подела на пасусе неоправдана;

- Лексички фонд је скромнији, са повременом употребом неадекватних речи или колоквијалних израза;

- Одговара на питања основног и средњег нивоа, уз повремене подстицаје наставника;
- На усменим и писменим проверама знања показује успешност од 55% до 69%.

## Оцена: ДОВОЉАН (2)

**Ученик:**

- Уз помоћ наставника именује, дефинише и препознаје основне језичке појмове и главне мотиве/ликове у књижевном тексту;

- Одговори се своде на препричавање фабуле, без дубље анализе или уочавања стилских средстава;

- У писаном изражавању тешко се стиче слика о целовитости текста, уочавају се бројне правописне, граматичке и синтаксичке грешке;

- Задацима приступа углавном на захтев наставника, уз потребу континуираног подстицаја и преусмеравања;

- На усменим и писменим проверама знања показује успешност од 40% до 54%.

## Оцена: НЕДОВОЉАН (1)

**Ученик:**

- Не испуњава критеријуме за оцену довољан (2);

- Не препознаје основне појмове из предметних садржаја и не показује заинтересованост за напредовање ни уз помоћ наставника;

- Писани задатак је нереализован (промашена тема) или нечитак/неуредан уз потпуно одсутство кохерентности;

- Одбија усмену сарадњу или одговара са „не знам”.

# 4. КРИТЕРИЈУМИ И БОДОВАЊЕ ПИСМЕНИХ ПРОВЕРА ЗНАЊА

Провера знања ученика из српског језика и књижевности током школске године реализује се путем:

1. **Усмених провера знања** (током целе године);
2. **Четири школска писмена задатка** (по два у сваком полугодишту);
3. **Контролних вежби и краћих (15-минутних) провера** након мањих наставних целина.

Писмени задаци, контролне вежбе и провере са бодовном скалом вреднују се према **Табели 2**:

**Табела 2: Бодовна скала за писмене провере знања**

| Број бодова (Σ) | Оцена |
|---|---|
| **85≤Σ≤100** | **одличан (5)** |
| **70≤Σ≤84** | **врло добар (4)** |
| **55≤Σ≤69** | **добар (3)** |
| **40≤Σ≤54** | **довољан (2)** |
| **Σ≤39** | **недовољан (1)** |

Критеријумски елементи код прегледања школских писмених задатака:

1. **Тема:** Реализованост у потпуности, делимично или промашена тема.
2. **Избор и излагање грађе:** Оригиналност, богат речник и аргументованост или стереотипност и површност.
3. **Композиција радова:** Усклађеност уводног, разрадног и закључног дела и логична подела на пасусе.
4. **Језик и стил:** Поштовање правописне и граматичке норме, богатство лексике и синтаксичка правичност.

# 5. КРИТЕРИЈУМИ ЗА ВРЕДНОВАЊЕ ГРУПНОГ РАДА

Критеријуми су разрађени кроз пет нивоа постигнућа, покривајући процес рада, коначни продукт, интеракцију у тиму, појединачни допринос и квалитет вођства. Наставник унапред обавештава ученике да ли ће оцена бити формативна или сумативна.

**СУМАТИВНА ОЦЕНА**

**Оцена 5 (Одличан)**

- **Процес рада:** Прецизно дефинисани проблеми и потребе, уз благовремено и флексибилно прилагођавање циљева могућностима чланова.
- **Продукт:** Коначни производ је изузетно оригиналан, педантан, економичан и естетичан, уз детаљан и прецизан завршни извештај.
- **Међусобна интеракција:** Конструктивна сарадња, ефикасно вођство, успешно решавање свих конфликата и уочљиво усвојене нове вештине.
- **Појединци и лидер:** Потпуно и висококвалитетно ангажовање, системско планирање, врхунска презентација и ажурно вођена документација.

**Оцена 4 (Врло добар)**

- **Процес рада:** Добро дефинисани проблеми и процес рада који се у највећој мери прилагођава могућностима свих чланова.
- **Продукт:** Квалитетан и функционалан производ са мањим естетским или техничким пропустима; извештај је садржајан и тачан.
- **Међусобна интеракција:** Добра тимска сарадња, стабилна комуникација и повремено, али успешно превазилажење несугласица.
- **Појединци и лидер:** Активно ангажовање свих чланова, одговорно испуњавање свих задатака, уредно планирање и правилно вођење документације.

**Оцена 3 (Добар)**

- **Процес рада:** Делимично дефинисани проблеми, уз ретко или слабо прилагођавање циљева током самог радног процеса.
- **Продукт:** Производ испуњава основни минимум захтева, са просечним нивоом оригиналности и педантности; извештај је површан.
- **Међусобна интеракција:** Повремена пасивност појединих чланова; сарадња је функционална, али без дубље међусобне подршке.
- **Појединци и лидер:** Задаци се завршавају углавном уз подстицај са стране; дневни планови и документација садрже мање недостатке.

**Оцена 2 (Довољан)**

- **Процес рада:** Површна анализа проблема, без редефинисања циљева и са слабо организованим процесом рада.
- **Продукт:** Производ садржи бројне недостатке у реализацији, слабо је економичан или естетичан; извештај је непотпун.

- **Међусобна интеракција:** Отежана комуникација, чести неразрешени конфликти и слаб квалитет управљања групом.
- **Појединци и лидер:** Минимално ангажовање, честа кашњења у преузетим задацима и немарно вођена документација.

**Оцена 1 (Недовољан)**

- **Процес рада:** Потпуни изостанак дефинисања проблема и прилагођавања процеса рада.
- **Продукт:** Крајњи производ није израђен или не испуњава ни минималне стандарде; извештај није предат.
- **Међусобна интеракција:** Потпуно одсуство сарадње, конструктивног вођства и опструкција у решавању конфликата.
- **Појединци и лидер:** Неактивност чланова и лидера, одбијање извршавања задатака и неодржавање пратеће документације.

**ФОРМАТИВНА ОЦЕНА**

Формативно оцењивање није усмерено на давање коначне бројчане оцене, већ на **пружање повратне информације** током самог процеса рада, како би ученици/чланови знали шта раде добро и шта тачно треба да унапреде.

Ово је модел формативног оцењивања за групни рад, који користи нивое постигнућа са конкретним смерницама за даљи напредак.

**1. Процена процеса рада**

- **Напредује према очекивањима (Изузетно):** Проблем је прецизно дефинисан, а циљеви се флексибилно прилагођавају у ходу.
- **Потребна су мања прилагођавања (Добро):** Почетне потребе су уочене, али се циљеви ретко преиспитују током рада.
- **Смерница за напредак:** *"Размислите о томе да ли тренутни план и даље одговара могућностима свих чланова. Које циљеве бисте могли да редефинишете како бисте лакше превазишли уочене проблеме?"*

**2. Процена продукта и резултата**

- **Напредује према очекивањима (Изузетно):** Коначни производ је оригиналан, педантан и економичан, а извештај потпун.
- **Потребна су мања прилагођавања (Добро):** Резултат је функционалан, али недостаје већа оригиналност, естетска завршница или детаљи у извештају.
- **Смерница за напредак:** *"Пре него што предате коначни производ, проверите његову педантност и уредите извештај тако да јасно приказује све кораке кроз које сте прошли."*

**3. Процена међусобне интеракције**

- **Напредује према очекивањима (Изузетно):** Сарадња је одлична, вођство је подстицајно, а група активно развија нове вештине.
- **Потребна су мања прилагођавања (Добро):** Комуникација постоји, али се поједини чланови ослањају само на иницијативу вође.
- **Смерница за напредак:** *"Укључите све чланове у дискусију. Како можете помоћи онима који мање учествују да преузму конкретан задатак?"*

**4. Појединачни допринос члана групе**

- **Напредује према очекивањима (Изузетно):** Активно ангажовање, сви задаци су уредно завршени, а конфликти се решавају конструктивно.
- **Потребна су мања прилагођавања (Добро):** Задаци се завршавају, али тек на подстицај друге стране или уз повремена кашњења.
- **Смерница за напредак:** *"Ослони се више на сопствену иницијативу. Поради на квалитету својих презентација и на време бележи свој допринос у документацији."*

**5. Улога водитеља (лидера) тима**

- **Напредује према очекивањима (Изузетно):** Планирање је прецизно, интеракција међу члановима одлична, а документација ажурна.
- **Потребна су мања прилагођавања (Добро):** Дневни план постоји, али координација или посредовање у конфликтима понекад изостану.
- **Смерница за напредак:** *"Обрати пажњу на потребе свих учесника. Провери да ли су сви разрађени кораци јасни свим члановима тима и води уреднију евиденцију о напретку."*

**Брза листа за формативну самопроцену (Табела ,,Семафор")**

Ову табелу наставник може дати групама током рада да сами себе формативно процене, наставник прати и помаже.

| Критеријум | Зелено (Радимо одлично) | Жуто (Треба нам мала помоћ) | Црвено (Заглавили смо се) |
|---|---|---|---|
| **Радни процес** | Јасно знамо шта је проблем и прилагођавамо план. | Радимо, али не мењамо план иако има тешкоћа. | Не знамо шта нам је тачно циљ. |

| | | | |
|---|---|---|---|
| **Интеракција** | Сви учествују и пожурују једни друге на рад. | Неки чланови раде све, а неки ништа. | Имамо конфликте које не умемо да решимо. |
| **Производ** | Наш резултат је оригиналан и квалитетан. | Резултат је просечан, треба нам још детаља. | Производ је недовршен или лоше израђен. |
| **Документација** | Све бележимо и пратимо план. | Заборавимо да забележимо поједине кораке. | Уопште не водимо белешке ни извештај. |

Оцењивање у оквиру предмета Српски језик и књижевност на сва три смера у I разреду гимназије заснива се на континуираном праћењу и вредновању остварености прописаних исхода из области **Језика**, **Књижевности** и **Језичке културе**, у складу са прописаним критеријумима.

## Табеларни преглед критеријума за I разред

| Оцена и бодови | Језик (историја језика, раслојавање, фонетика и прозодија) | Књижевност (стари век, народна, средњовековна, хуманизам и ренесанса, теорија) | Језичка култура, писмени задаци |
|---|---|---|---|

| | | | |
|---|---|---|---|
| **Одличан (5)**<br><br>85–100% | Самостално објашњава хронологију развоја језика и споменике (Запис Глигорија дијака, Слово о писменима); анализира дијалекте и раслојавање; непогрешиво класификује гласове, дели речи на слогове, идентификује све гласовне алтернације (асимилацију, сажимање, превој вокала), примену сугласника ј и х, акценатски систем и клитике. | Самостално и темељно анализира сва дела I разреда у контексту епохе; непогрешиво примењује књижевнотеоријске појмове (мотив, карактеризација, тропи, приповедач); препознаје библијску симболику, етичка питања (Бановић Страхиња, Антигона) и аналитички води дневник читања. | Писмени задаци показују богатство лексике, оригиналност, квалитетну аргументацију и правилну композицију с пасусима; без грешке примењује правопис (велико слово, преношење речи у наредни ред); течно усмено излаже и критички вреднује. |
| **Врло добар (4)**<br><br>70–84% | Самостално објашњава већину језичких појмова и развој језика уз незнатне пропусте; препознаје дијалекте у тексту; класификује гласове, | Логички тумачи ликове, заплет и идејни слој дела уз минимална потпитања; препознаје већину стилских средстава, родове и врсте те разликује приповедача од | Писмени задаци су јасни, композицијски уређени, синтаксички прецизни уз спорадичне клишее; успешно примењује правописну норму уз ретке грешке у |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | препознаје већину гласовних промена и основна акценатска правила. | писца и мотив од мотивације. | сложенијим примерима великог слова; излаже систематично. |
| **Добар (3)**<br><br>55–69% | Познаје дефиниције и именује етапе развоја језика (српскословенски, рускословенски, славеносрпски), али их теже образлаже; препознаје разлике дијалеката; препознаје основне гласовне промене, док сложеније и акценте решава уз помоћ наставника. | Претежно препричава фабулу; препознаје основне родове и жанрове, али унутрашње мотиве, ликове и специфичности епоха (ренесанса, средњи век) анализира уз директно вођење наставника. | Тема писменог задатка је делимично реализована са понекад неоправданим пасусима и колоквијалним изразима; прави честе правописне и граматичке грешке; усмено излагање је несигурно. |
| **Довољан (2)**<br><br>40–54% | Уз помоћ наставника именује основне језичке појмове, фазе у развоју језика и разлику између екавског и ијекавског | Уз помоћ наставника репродукује основне делове фабуле и информације о главним ликовима; наводи | Писмени задатак је оскудан, на граници реализованости теме, композицијски нецеловит са бројним |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | изговора; распознаје сугласнике/самогласнике и најједноставније гласовне промене. | основни књижевни род уз подстицај, али не препознаје стилске фигуре ни композицију. | правописним, граматичким и синтаксичким грешкама; усмено се изражава искључиво на подстицај. |
| **Недовољан (1)**<br><br>0–39% | Не препознаје основне језичке појмове, не разликује гласове нити гласовне алтернације, нити уме да раздели реч на слогове, чак ни уз помоћ наставника. | Не познаје обавезне текстове и лектиру за I разред; не може да репродукује садржај дела ни уз максималну помоћ наставника. | Тема писменог задатка је промашена, нечитак је или нереализован; потпуно одсуство познавања правописне норме; одбија усмену комуницију или одговара са „не знам”. |

## Начин вредновања и праћења ученика у I разреду

**Елементи вредновања писменог задатка:** Разумевање и реализација теме, избор и аргументација грађе (примери из лектире/искуства), композиција (увод, разрада, закључак и пасусирање) и језик, стил и правопис.

**Формативно оцењивање (активност на часу):** Редовно се бележи путем плусева (**+**) и минуса (**−**) у педагошкој евиденцији:

**Плус (+):** Активност у дискусијама о лектири, тачан домаћи задатак, квалитетна презентација, уредно вођење Дневника читања, иницијатива у групном раду.

**Минус (−):** Неприпремљеност за час (непрочитана лектира), неизрађен домаћи задатак, недостатак прибора, пасивност.

**Формирање сумативне оцене из активности:** Према разлици (Δ=број + минус број −):

$$\Delta \geq 4 \rightarrow \mathbf{5} \mid \Delta = 3 \rightarrow \mathbf{4} \mid \Delta = 2 \rightarrow \mathbf{3} \mid \Delta = 1 \rightarrow \mathbf{2} \mid \Delta \leq 0 \rightarrow \mathbf{1}$$

**Писмене провере и тестови знања:** Примењује се стандардна бодовна скала:

**85% – 100%** = Одличан (5)

**70% – 84%** = Врло добар (4)

**55% – 69%** = Добар (3)

**40% – 54%** = Довољан (2)

**0% – 39%** = Недовољан (1)

Оцењивање у оквиру предмета Српски језик и књижевност за сва три смера у II разреду гимназије заснива се на континуираном праћењу и вредновању остварености прописаних исхода из области **Језика**, **Књижевности** и **Језичке културе**, у складу са прописаним критеријумима.

## Табеларни преглед критеријума за II разред

| Оцена и бодови | Језик (историја језика, морфологија, функционални стилови) | Књижевност (барок, просветитељство, романтизам, реализам, теорија) | Језичка култура, писмени задаци |
|---|---|---|---|
| **Одличан (5)**<br><br>85–100% | Морфемски анализира речи, разликује основе и свих десет врста речи са категоријама; аргументовано објашњава Вукову реформу (1818, 1847) и развој језика; самостално саставља административне и публицистичке текстове; користи језичке речнике и приручнике. | Суверено тумачи дела барока, просветитељства, романтизма и реализма; анализира ликове преко рода, идентитета и класе; прави упоредне табеле епоха и критички повезује текстове кроз „дијалог књижевних епоха“. | Пише стилски зреле есеје и писмене задатке са правилном троделном композицијом; беспрекорно примењује правопис (скраћенице, бројеве, сложенице, типографију); активно и аргументовано води дебату. |
| **Врло добар (4)**<br><br>70–84% | Прецизно одређује морфолошке категорије и врсте речи уз | Самостално анализира дела програма, уочава разлике између романтизма и | Писмени задаци и есеји су логички уређени и концептуално јасни, уз ретке |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | минималне сугестије; разуме токове Вукове реформе; препознаје одлике функционалних стилова уз мања одступања. | реализма; објашњава мотиве и поступке ликова уз спорадична потпитања за дубље закључке. | правописне и стилске грешке; флуентно се изражава у јавним разговорима. |
| **Добар (3)**<br><br>55–69% | Препознаје основне врсте речи, али греши у сложенијим категоријама (глаголски род/стање, придевски вид, творбена основа); зна основне чињенице о Вуковој реформи; прави грешке у обликовању стилова. | Препричава фабулу и описује ликове романтизма и реализма, али теже уочава стилска средства и идејне слојеве; потребна му је помоћ у упоредним анализама епоха. | Писмени задаци обухватају тему, али је излагање повремено механичко; приметне су правописне грешке (скраћенице, бројеви, заменице с предлозима); лексички фонд је скромнији. |
| **Довољан (2)**<br><br>40–54% | Уз помоћ наставника препознаје основне врсте речи и именује појам морфеме; познаје само основне податке о Вуковој реформи | Познаје само основну фабулу и главне ликове; одговори се своде на препричавање без способности анализе или уочавања | Писмени задаци су кратки са бројним граматичким, стилским и правописним грешкама, али тема није промашена; говор |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | без дубљег разумевања контекста (1818, 1847). | стилских одлика епохе. | садржи колоквијалне елементе. |
| **Недовољан (1)**<br><br>0–39% | Не препознаје основне морфолошке категорије, функционалне стилове нити историјски развој језика ни уз помоћ наставника. | Потпуно непознавање књижевних дела и програма за II разред; не може да репродукује садржај ни уз помоћ наставника. | Тема писменог задатка је промашена, нечитак је или нереализован, или нису предата бар два писмена задатка; одбија сарадњу. |

## Начин вредновања и праћења ученика у II разреду

**Елементи вредновања писменог задатка (4 у току године):**

**Остварености теме и садржај (30%):** Дубина анализе, разумевање теме и аргументација.
**Композиција и организација текста (25%):** Троделна структура (увод, разрада, закључак) и пасусирање.
**Језик и стил (25%):** Стилска зрелост, богатство лексике и есејистички стил.
**Правописна и граматичка коректност (20%):** Сложенице, скраћенице, интерпункција, бројеви и заменице са предлозима.

**Формативно оцењивање (активност на часу):** Евидентира се путем плусева (**+**) и минуса (**−**) за домаће задатке, упоредне табеле епоха, дебате и презентације. Оцена се формира према разлици ($\Delta$=број + минус број −):

$$\Delta \geq 4 \rightarrow \mathbf{5} \mid \Delta = 3 \rightarrow \mathbf{4} \mid \Delta = 2 \rightarrow \mathbf{3} \mid \Delta = 1 \rightarrow \mathbf{2} \mid \Delta \leq 0 \rightarrow \mathbf{1}$$

(Три ненаписана домаћа задатка доносе сумативну оцену недовољан 1).

**Писмене провере и тестови знања:** Примењује се бодовна скала: **85–100%** (5), **70–84%** (4), **55–69%** (3), **40–54%** (2) и **0–39%** (1).

Оцењивање у оквиру предмета Српски језик и књижевност за сва три смера у III разреду гимназије заснива се на вредновању остварености прописаних исхода из области **Језика**, **Књижевности** и **Језичке културе**, уз континуирано формативно праћење и сумативно оцењивање.

## Табеларни преглед критеријума за III разред

| Оцена и бодови | Језик (творба речи, лексикологија, синтакса) | Књижевност (модерна, међуратна књижевност, изборни текстови) | Језичка култура, писмени задаци и дебата |
|---|---|---|---|
| **Одличан (5)**<br><br>85–100% | Самостално и прецизно анализира сложене творбене моделе | Темељно и аргументовано анализира српску и европску модерну и | Писмени задаци су потпуно развијени, композицијски усклађени и |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | (полусложенице, префиксоиде/суфиксоиде), дефинише полисемију, метафору, метонимију, фразеологизме и препознаје пасивне, безличне и обезличене реченице. | међуратну књижевност (Бодлер, Чехов, Црњански, Андрић); повезује контекст са правцима (дендизам, авангарда) и сучељава епохе. | богатог лексичког фонда уз поштовање норме (транскрипција, цртица/црта); у дебати излаже аргументовано и самостално изводи закључке. |
| **Врло добар (4)**<br><br>70–84% | Логички развршава лексику по пореклу и сфери употребе (архаизми, неологизми, термини, жаргон) и тачно одређује синтаксичке јединице уз минимална одступања у сложенијим примерима. | Самостално препознаје стилске поступке, мотиве и ликове у предвиђеним делима, уз минималну помоћ наставника при синтези апстрактних идеја. | Тема писменог задатка је развијена, рад је логичан уз мања стилска или правописна одступања; у говору јасно формулише ставове уз минимална потпитања. |
| **Добар (3)**<br><br>55–69% | Разуме и самостално објашњава основне појмове | Разуме фабулу и ликове, али анализу делимично своди | Повезује грађу, али је излагање механичко, подела на пасусе |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | из граматике и лексикологије, али прави грешке при дубљој анализи реченичних чланова или комплексних твореница. | на препричавање уз тешкоће у самосталном уочавању узрочно-последичних веза и стилских средстава. | неоправдана, а лексички фонд скромнији; у дебати теже гради аргументацију. |
| **Довољан (2)**<br><br>40–54% | Уз помоћ наставника именује основне језичке појмове, препознаје типичне примерке извођења/слагања и основне реченичне чланове у једноставним текстовима. | Одговори се искључиво своде на пасивно препричавање садржаја лектире уз потребне подстицаје и вођење од стране наставника. | Уочавају се бројне правописне, граматичке и синтаксичке грешке, рад нема јасну целину; усмено исказује детаље искључиво на подстицај. |
| **Недовољан (1)**<br><br>0–39% | Не познаје фундаменталну терминологију и не препознаје језичке појмове ни уз континуирану подршку наставника. | Не познаје предвиђене лектире, не идентификује основне мотиве и одбија сарадњу. | Тема писменог задатка је промашена, нечитак је или нереализован, без кохерентности; одбија учешће у јавној дебати или усменом излагању. |

## Начин вредновања и праћења ученика у III разреду

**Прагови за закључивање оцена (аритметичка средина):**

**Одличан (5):** Аритметичка средина $\geq 4{,}50$ (85%–100% на тестовима)

**Врло добар (4):** Аритметичка средина $3{,}50–4{,}49$ (70%–84% на тестовима)

**Добар (3):** Аритметичка средина $2{,}50–3{,}49$ (55%–69% на тестовима)

**Довољан (2):** Аритметичка средина $1{,}50–2{,}49$ (40%–54% на тестовима)

**Недовољан (1):** Аритметичка средина $<1{,}50$ ($\leq 39\%$ на тестовима)

**Формативно оцењивање:** Прати се континуирано евидентирањем плусева (**+**) и минуса (**−**) за активност на часу, групни рад, домаће задатке и презентације.

**Формирање оцене из формативних активности:** Изводи се из разлике ($\Delta$=+ минус −):

$\Delta \geq 4 \rightarrow \mathbf{5} | \Delta = 3 \rightarrow \mathbf{4} | \Delta = 2 \rightarrow \mathbf{3} | \Delta = 1 \rightarrow \mathbf{2} | \Delta \leq 0 \rightarrow 1$

## Начин вредновања и праћења ученика у III разреду

**Прагови за закључивање оцена (аритметичка средина):**

**Одличан (5):** Аритметичка средина $\geq 4{,}50$ (85%–100% на тестовима)

**Врло добар (4):** Аритметичка средина $3{,}50–4{,}49$ (70% 84% на тестовима)

**Добар (3):** Аритметичка средина $2{,}50–3{,}49$ (55%–69% на тестовима)

**Довољан (2):** Аритметичка средина $1{,}50–2{,}49$ (40%–54% на тестовима)

**Недовољан (1):** Аритметичка средина $<1{,}50$ ($\leq 39\%$ на тестовима)

**Формативно оцењивање:** Прати се континуирано евидентирањем плусева (**+**) и минуса (**−**) за активност на часу, групни рад, домаће задатке и презентације.

**Формирање оцене из формативних активности:** Изводи се из разлике ($\Delta = + \text{ минус } -$):

$$\Delta \geq 4 \rightarrow \mathbf{5} \mid \Delta = 3 \rightarrow \mathbf{4} \mid \Delta = 2 \rightarrow \mathbf{3} \mid \Delta = 1 \rightarrow \mathbf{2} \mid \Delta \leq 0 \rightarrow 1$$

Оцењивање уз оквиру предмета Српски језик и књижевност за сва три смера у IV разреду гимназије заснива се на вредновању остварености прописаних исхода из области Језика, Књижевности и Језичке културе, у складу са Правилником о оцењивању и општим стандардима постигнућа.

**Критеријуми за сумативно оцењивање по нивоима постигнућа**

| Оцена и бодови | Језик (синтакса, стилистика, лингвистика) | Књижевност (послератна, класици, теорија) | Језичка култура, писмени задаци |
|---|---|---|---|
| **Одличан (5)** | Самостално анализира падежну | Тумачи егзистенцијализам (Ками, Бекет) и | Писмени задаци су стилски богати, синтаксички |

| | | | |
|---|---|---|---|
| 85–100% | поливалентност, реченичне односе и функционалне стилове; критички вреднује интернет изворе. | интертекстуалност (Павић, Киш, Пекић); аргументовано расправља о идентитету и роду. | прецизни, композицијски уређени и без правописних грешака. |
| **Врло добар (4)**<br><br>70–84% | Самостално препознаје врсте зависних реченица, значења глаголских облика и гране индоевропских језика. | Уз минималну помоћ анализира композицију и мотиве сложених дела (Андрић, Селимовић, Булгаков, Гете). | Изражава се јасно; тема је у потпуности развијена уз мања одступања у правопису или стилу. |
| **Добар (3)**<br><br>55–69% | Разуме и објашњава основне синтаксичке односе и категорије, али греши у сложенијој анализи текста. | Разуме фабулу и основне теоријске појмове, али се анализа често своди на препричавање уз подстицај наставника. | Тема је углавном реализована; лексички фонд је скромнији, са повременим колоквијалним изразима и правописним грешкама. |
| **Довољан (2)** | Уз помоћ наставника именује и | Репродукује фабулу лектире без разумевања | Текст је композицијски неразвијен, са |

| | | | |
|---|---|---|---|
| 40–54% | препознаје основне падежне функције, типове реченица и правописна правила. | стилских, идејних и поетичких слојева текста. | бројним синтаксичким, граматичким и правописним грешкама. |
| **Недовољан (1)**<br><br>0–39% | Не препознаје основне језичке појмове ни уз помоћ наставника. | Потпуно непознавање обавезних књижевних текстова и програма. | Тема писменог задатка је промашена, нечитак је или нереализован. |

## Начин вредновања и облици провере знања

**Школски писмени задаци:** Изводе се четири пута годишње (два по полугодишту) и вреднују кроз: реализованост теме, избор/обраду грађе, композицију и језик/стил.

**Формативно оцењивање:** Ангажовање на часу, домаћи задаци и истраживачки радови (нпр. израда језичких карти) бележе се знацима **+** и **–** у педагошкој евиденцији. Формативна оцена се изводи из разлике ($\Delta$=**+** **минус** **–**) по скали: $\Delta \geq 4 \rightarrow \mathbf{5}$; $\Delta = 3 \rightarrow \mathbf{4}$; $\Delta = 2 \rightarrow \mathbf{3}$; $\Delta = 1 \rightarrow \mathbf{2}$; $\Delta \leq 0 \rightarrow \mathbf{1}$.

**Усмене провере и контролне вежбе:** Примењује се бодовна скала: **85–100%** (5), **70–84%** (4), **55–69%** (3), **40–54%** (2), **0–39%** (1).

**Закључивање оцене:** Формира се на основу свих оцена и аритметичке средине, при чему је праг за оцену одличан 4,50, врло добар 3,50, добар 2,50, а довољан 1,50.

*Стручно веће Српског језика и књижевности Шесте београдске гимназије*